

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

R59:1989

TYPGODKÄNDA BYGGPRODUKTER
MED GARANTI OCH FÖRSÄKRING

Jan Ahlberg

Denna rapport hänför sig till forskningsanslag 810449-4
från Statens råd för byggnadsforskning till Statens
planverk/Boverket, Stockholm.

REFERAT

Utredningen syftar till att klarlägga hur en typgodkännande-
verksamhet genom komplettering med garantier och försäk-
ringar kan öka den reella säkerheten för slutanvändare av
olika produkter genom att ekonomisk ersättning kan erhållas
om skada inträffat.

Det är främst i samband med s k utvecklingsskador, dvs vid
nya produkter eller användningssätt i samband med produkter
som saknar detaljerade regler eller där egenskaper eller
funktion inte med tillfredsställande säkerhet kunnat förut-
ses, som garantier och försäkringar kan vara ett ändamåls-
enligt och nödvändigt komplement till en teknisk bedömning.

Förekommande och föreslagen lagstiftning och regler i Sverige
och utomlands berörs. Det framgår att föreslagen svensk pro-
duktsäkerhets- och produktansvarslagstiftning kommer att med-
föra behov av försäkringslösningar. Utvecklingen inom EG in-
nebär också ett skärpt produktansvar i likhet med vad som
redan förekommer t ex i Frankrike.

Utredningen bör kunna bidra till underlag för överväganden
om Boverkets typgodkännandeverksamhet samt samordningen av
annan certifieringsverksamhet i Sverige och internationellt.

I Byggforskningsrådets rapportserie redovisar forskaren
sitt anslagsprojekt. Publiceringen innebär inte att rådet
tagit ställning till åsikter, slutsatser och resultat.

Denna skrift är tryckt på miljövänligt, oblekt papper.

R59:1989

ISBN 91-540-5050-2

Statens råd för byggnadsforskning, Stockholm

Svenskt Tryck Stockholm 1989

INNEHÅLL

0.	SAMMANFATTNING	5
0.1	Typgodkännandeverksamheten vid planverket och Boverket	5
0.2	Bakgrund till utredningen	6
0.3	Genomförande	7
0.4	Nuvarande säkerhet för konsument	8
0.5	Förslag	8
1.	EGENSKAPER HOS MATERIAL OCH PRODUKTER	10
1.1	Förväntningar	10
1.2	Produktsäkerhet, produktansvar	10
1.3	Begreppet produkt	12
2.	PARTSFÖRHÅLLANDEN I BYGGANDET	13
3.	REGELSYSTEMET AVSEENDE PRODUKTER OCH KONSTRUKTIONER	14
	Ansvarsförhållanden mellan parterna enligt byggn. lagstiftn.	
4.	REGLER AVSEENDE ANSVAR	16
4.1	Svensk lagstiftning	16
4.2	Europeiska regler	16
4.3	Förslag till svensk produktsäkerhetslag	17
4.4	Utredning ang. produktansvarslag	18
5.	GODKÄNNANDE OCH CERTIFIERINGSSYSTEM	19
6.	FÖREKOMMANDE ANSVARSÅTAGANDEN GARANTIER OCH FÖRSÄKRINGAR	20
6.1	Konsultavtal	20
6.2	Entreprenadavtal	20
6.3	Leveransbestämmelser	20
6.4	Frivilliga garantiåtaganden	21
6.5	Kommande regler	21
6.6	Myndighetsverksamhet	21
6.7	Typgodkännandeverksamhet	21
6.8	Försäkringar	23
6.9	AB Bostadsgaranti	23
6.10	National House Builders Council, NHBC	23
6.11	British Board of Agreement och UEA tc	24
6.12	Frankrike	25

7.	ÖVERVÄGANDEN ANGÅENDE PLANVERKETS TYPGODKÄNNANDEVERKSAMHET	26
8.	FÖRSLAG	28
8.1	Typgodkännandeverksamhetens utformning	28
8.2	Utformning och omfattning av typgodkännande	29
8.3	Garantiåtagandets omfattning	31
9.	KONTAKTER OCH LITTERATUR	34
9.1	Förteckning över organisationer som kontaktats och som lämnat synpunkter och underlag	34
9.2	Litteraturförteckning	35

BILAGA 1. Typgodkännandeverksamheten vid Statens Planverk

0. SAMMANFATTNING

0.1 Typgodkännandeverksamheten

Planverkets och Boverkets nuvarande typgodkännandeverksamhet är frivillig och avgiftsfinansierad. Typgodkännande söks av flera olika skäl:

- o för att i dialog med normutgivande myndighet förvissa sig om att den produkt man utvecklar överensstämmer med myndighetens förväntningar
- o för att få ett stöd i argumentering med lokala myndigheter
- o för att få stöd i marknadsföring och i argument med köpare

Ett typgodkännande medför fördelar som t ex:

- o Underlättad projektering p g a färdiga handlingar med beskrivning av bl a produkternas användbarhet
- o underlättad byggnadslovsgranskning och besiktning
- o inget behov av provtagning och provning på arbetsplats, då produkterna är tillverkningskontrollerade
- o underlättad arbetsplatshantering genom ändamålsenliga instruktioner för hantering och montering
- o likartad bedömning av produkter av samma slag medför sunda konkurrensförhållanden

Man kan utskilja två olika kategorier av produkter för vilka typgodkännande söks.

- 1 Nya produkter eller metoder vars användning regleras av mycket generellt hållna föreskrifter eller av föreskrifter som av någon anledning är svåra att tolka och tillämpa.
- 2 Seriemässigt framställda produkter vars användning regleras genom detaljerade produktregler med krav på vissa egenskaper och deras provning och där provning är svår och ibland omöjlig att göra på byggplatsen.

För produkter av kategori 1 bör garantier och försäkringar utgöra komplement till ett typgodkännande. Köparna kan därigenom få ett bättre ekonomiskt skydd mot oförutsedda risker med nya oprövade material.

För produkter av kategori 2 kan garantier och försäkringar komplettera en fortlöpande tillverkningskontroll för ökad säkerhet att levererade produkter överensstämmer med de typprovade.

I kraftträdandet av PBL har inte inneburit minskad efterfrågan på typgodkännanden. Genom att PBL ger byggherrarna ett ökat ansvar och på grund av en allmänt ökad uppmärksamhet på kvalitetssäkringsfrågor kommer behovet av opartiskt verifierade egenskaper snarare att öka.

En skärpt lagstiftning avseende produktsäkerhet och produktansvar kommer också att medföra ett ökat behov av typgodkännande.

0.2 Bakgrund till utredningen

Vid planverkets typgodkännandeprövning av nya produkter och system har i många fall godkännande inte kunnat lämnas på grund av att erfarenhet och bedömningsmetoder saknas av produktens eller systemets funktion och beständighet i praktiskt bruk. Ibland har godkännanden utfärdats med särskilt kort giltighetstid och med förutsättning att erfarenheter skall redovisas innan en förlängning. Några bestämda regler om när och under vilka former sådana godkännanden skall tillämpas finns dock inte, exempelvis vad avser garantier mot oförutsedda fel och utvärdering av produktens funktion innan förlängt godkännande ges.

Av denna anledning ansökte och erhöll planverket ekonomiskt stöd från STU (1981-06-26) och BFR (1981-12-21) för att anlita en utredningsman, som skulle studera olika frågor i samband med "interimistiska godkännanden".

Som utredningsmän anlätades Folke Molin och Mats Dybeck från Tyréns Företagsgrupp AB.

En delrapport 1982-12-10 och en förteckning 1983-02-25 över problem vid typgodkännande upprättad med utgångspunkt från utredningsarbetet översändes till planverket 1983-03-28. I dessa handlingar redovisas att bestämmelserna mot vilka typgodkännandegranskningen skall ske ofta inte är preciserade med mätbara begrepp. Detta sägs bero på att det saknas utvecklade och överenskomna metoder för provning eller teoretisk analys.

De synpunkter och förslag som framförs i delrapport och förteckning har tillvaratagits och bearbetats mot bakgrund av erfarenheten från typgodkännandeverksamheten inte minst från den tid som förflutit.

I en del fall kan utveckling av verifikationsmetoder ske i samband med typgodkännandehandläggning men många gånger kan inte en enskild sökande av typgodkännande bära de kostnader en sådan forskning och utveckling innebär. I vissa fall har branschorganisationer gjort värdefulla insatser genom att utveckla branschregler som typgodkänts och kan tillämpas av flera tillverkare.

Utveckling av tekniska verifikationsmetoder tar vanligen lång tid, och möjligheterna att verifiera beständighet hos önskvärda egenskaper och funktioner med hjälp av "accelererad åldring" är över huvudtaget mycket begränsade.

Detta är ett mycket allvarligt problem för typgodkännandeverksamheten som ju har inrättats för att underlätta utveckling och användning av nya produkter och metoder.

I delrapporten 82-12-10 beskrivs hur man vid typgodkännande av värmepumpar har försökt använda garantier och försäkringar som komplement till den tekniska bedömningen. Ett sådant förfarande har varit på tal även för andra typer av produkter i avseenden där möjligheterna till teknisk analys är begränsade. Det saknas emellertid rutiner för tillämpning. Inom planverket ansågs att erfarenheterna från värmepumpsområdet borde följas upp och vidareutvecklas. Det beslöts därför i samråd mellan planverket och BFR att utredningen skulle fullföljas inom typgodkännandebyrån som därvid fick disponera återstående medel av projektanslaget.

0.3 Genomförande

Samråd och intervjuer har skett med företrädare för olika organisationer och företag bl a med branschorganisationer, konsumentverket och försäkringsbolag. Därutöver har litteraturstudier kompletterat den erfarenhet författaren har av ett tjugoårigt praktiskt arbete med planverkets typgodkännandeverksamhet.

Synpunkter på typgodkännandeverksamheten har lämnats vid flera konferenser, kursverksamhet och samråd med företrädare för t ex byggnadsinspektörer, konsumenter och näringsliv. Bl a debatterades även typgodkännandeverksamheten i den normförenklingskommitté planverket och näringslivet tillsatte i mitten av sjuttioalet.

Under senare år har Svensk Byggtjänst sänt ut en enkät till ett urval företrädare för alla berörda

parter samt i samråd med planverket bearbetat resultatet främst avseende typgodkännandeinformationens utformning.

Dessa synpunkter och erfarenheter utgör grund för uppfattningen att garantier och försäkringar behövs för att slutanvändaren skall få en reell säkerhet då skador inträffar.

0.4 Nuvarande säkerhet för konsument

Om en slutanvändare drabbas av skada till liv och hälsa eller ekonomiskt, finns olika möjligheter till ekonomisk kompensation.

- A. Före garantitidens (i allmänhet 2 år) utgång i enlighet med tecknade avtal med konsulter, entreprenörer och leverantörer, samt med hjälp av skadeståndslagen.
- B. Efter garantitidens utgång med åberopande av grov vårdslöshet med hjälp av skadeståndslagen.

Efter garantitiden kan dessutom vissa frivilligt påtagna ansvars- och garantiutfästelser bli tillämpliga.

Fastighets-, villa och hemförsäkringar ger skydd för vissa typer av skador, t ex vattenskador och maskinskador.

Det bör observeras att för s k utvecklingsskador, dvs skador som orsakas av produkter vars skadliga egenskaper inte rimligen kunnat förutses, finns ofta inget sätt att erhålla ekonomisk gottgörelse annat än genom statens - eller PR-medvetna leverantörers välvilja.

Det är således särskilt för denna typ av skador ett typgodkännande bör kompletteras med någon form av garantier och försäkringsförfarande.

0.5 Förslag

Vid typgodkännande av nya produkter eller metoder för vilka detaljerade produktregler saknas och vars användning regleras av generellt hållna föreskrifter, skall det föreskrivas att typgodkännandet kompletteras med garantier täckta av försäkringar. Därigenom skall konsumenterna hållas ekonomiskt - skadeslösa om produkten inte visar sig fungera tillfredsställande och om s k utvecklingsskada uppstår.

Även för produkter där en riktig funktion till avsevärd del beror av ett riktigt utförande och då ett riktigt utförande är svårt att beskriva och bedöma teoretiskt får Boverket förutsätta att garantier och försäkringar lämnas.

Tillverkare och leverantörer kan genom försäkring få ekonomiskt stöd vid behov av åtgärder t ex som följd av en ny produktsäkerhetslag.

Vid typgodkännande av produkter vars användning regleras genom detaljerade produktregler med krav på vissa egenskaper och deras provning bör den fort-löpande tillverkningskontrollen kunna kompletteras med garantier och försäkringar som emellertid för denna typ av produkter bör vara frivilligt.

Garantiutfästelserna skall granskas i samband med typgodkännandegranskningen i övrigt. Försäkringarna bör åtminstone inledningsvis skötas av etablerade försäkringsbolag. Där finns redan de resurser och rutiner som erfordras för skadebesiktning och ställningstagande till ersättningsanspråk samt för bedömning av premiernas storlek m m.

1. EGENSKAPER HOS MATERIAL OCH PRODUKTER

1.1. Förväntningar

Egenskaper hos material eller produkter kan vara

- a) förväntade
- b) befarade
- c) oförutsett olämpliga

Förväntade egenskaper och även befarade egenskaper kan ofta beskrivas och provas genom överenskomna metoder t ex med hjälp av svensk standard. Ibland är emellertid kontroll och provning så dyrbar att en fortlöpande uppföljning av egenskaperna inte är ekonomiskt möjlig varför ett garantisystem kan vara lämpligare eller ett komplement.

När det gäller oförutsedda egenskaper är de ju oförutsatta även i reglerna, och det kan också bli svårt att tillämpa garantier. Man vet ju på förhand inte vad man skulle garantera. De oförutsedda egenskapernas grad av olämplighet beror oftast på hur materialet används och i vilka sammanhang.

Garantier kan därför lämnas endast under vissa noggrant beskrivna förutsättningar beträffande användningssätt och påverkningar av t ex klimat.

Vilka egenskaper man förväntar eller befarar hos material eller produkter beskrivs i regler som framgår av statliga författningar eller t ex svensk standard, se vidare avsnitt 3.

Hur ett material eller en produkt fungerar under en byggnads brukstid är beroende av användnings-sättet. Många byggfel och olägenheter som gör sig gällande kan konstateras bero på ett felaktigt utnyttjande av material och produkter. Ofta har projektören haft alltför stora förväntningar på ett material eller använt material vars egenskaper inte är kända vid aktuell användning. Ibland är projektörens specifikation för dålig.

1.2 Produktsäkerhet, produktansvar

Produktsäkerhet är ett begrepp som kan innebära flera olika saker. Man kan å ena sidan ha material som genom sitt innehåll av farliga kemiska ämnen innebär risker för liv och hälsa eller påverkar andra material på ogynnsamt sätt. Å andra sidan kan man ha material som i sig själv är helt harmlösa men som används på ett felaktigt sätt och som kanske inbjuder till en felaktig användning. Produktsäkerhet innebär ett undvikande av båda dessa företeelser.

Produktsäkerhet kan också innebära en säkerställd överensstämmelse med klart preciserade förväntningar på vissa egenskaper och deras varaktighet (beständighet).

När material eller produkter marknadsförs för ett visst ändamål eller ett visst användningssätt eller där materialets användningsområde är allmänt känt eller vedertaget måste rimligtvis tillverkaren och leverantören ha ett stort ansvar för produktsäkerheten. I andra fall måste stor del av ansvaret för produktsäkerheten läggas på den som väljer att använda ett visst material till ett visst ändamål. Riktigheten av egenskapsredovisning och varuinformation måste informationslämnaren stå för, medan användaren kan göras ansvarig för att bedöma om informationen är tillräcklig för aktuellt fall.

Man kan således ha flera olika slags förväntningar på en typgodkännandeverksamhet.

1. Säkerställande av överensstämmelse med preciserade materialegenskaper genom typprovning och fortlöpande tillverkningskontroll.
2. Analys av t ex kemiska beståndsdelar och bedömning av risken för liv och hälsa eller oläglig inverkan på andra material.
3. Analys, bedömning och provning huruvida ett material eller produkt är lämplig för ett visst preciserat ändamål.
4. Säkerställande av en ändamålsenlig och tillräcklig information om produkternas användbarhet, hantering och montering.

När en produkt skall bedömas enligt 2 och 3 fordras en sakkunnig inventering av tillgängliga erfarenheter, provnings- och analysmetoder samt bedömningsmetoder.

Även med tillgång till mycket kvalificerad sakkunskap kommer 2 och 3 att innebära viss osäkerhet.

I en bedömning enligt 3 ingår även inslag av 1 och 2.

Mot bakgrund av förslag till skärpt lagstiftning avseende produktsäkerhet och produktansvar kan tillverkare och leverantörer (importörer) använda typgodkännandeverksamheten dels som ett led i den egna produktutvecklingen, dels som en form av bevis på att man iakttagit vederbörlig försiktighet innan introduktionen av en ny produkt.

Köparna eller nyttjarna av en produkt kan i vissa fall, då de är ett mellanled i kedjan mellan tillverkare av delmaterial och slutanvändare av sam-

mansatt produkt, även de i vissa fall vara nöjda med ett godkännande certifikat som bevis på iakttagen vederbörlig försiktighet. Seriöst arbetande parter i produktions- och leverantörsledet nöjer sig emellertid inte bara med att hålla ryggen fri utan är angelägna att utveckla och utprova en så bra produkt som möjligt.

Slutanvändarna är inte betjänta av annat än en reell säkerhet som t ex innebär att de inte skall lida ekonomiskt avbräck om produkten, trots alla åtgärder, inte skulle fungera tillfredsställande.

I sådana fall måste ekonomisk ersättning kunna erhållas t ex med hjälp av ett garanti- och försäkringssystem.

1.3 Begreppet produkt

Det talas om produktsäkerhet, produktansvar samt typgodkännande av produkt. Men vad menas med produkt?

I förslag till produktsäkerhetslag liksom i planverkets typgodkännandeverksamhet och i EG direktiv avses ett mycket vitt omfattande begrepp från enkla material, varor (eng goods) till mera sammansatta konstruktioner och system.

Ju mer sammansatt produkten är, desto svårare är det att analysera produktens egenskaper och funktionssäkerhet. Det är naturligtvis lättare om flera av produktens beståndsdelar redan tidigare är typgodkända eller verifierade var för sig.

Under de tjugo år som planverket bedrivit typgodkännandeverksamhet har de mest skilda slag av produkter blivit föremål för godkännande t ex:

- material som board, spånskivor, mineralull
- produkter som dörrar, fönster, golvbrunnar
- konstruktioner som takstolar, yttertak, bjälklag
- komponenter eller element som balkar vägg-element, takelement
- system för småhusstommar, stommar till hallbyggnader och för ventilation
- metoder för dimensionering av takstolar och för tillverkningskontroll av småhus.

När det gäller system, är det oftast principer mer än detaljutförande som bedömts. Varje enskild del av systemet har inte specificerats.

Redan i typgodkännandeverksamhetens barndom hade man ambitionen att försöka typgodkänna ett fullständigt småhus i alla delar. Det har aldrig lyckats. I stället har man utvecklat ett system för tillverkningskontroll i småhusfabriker.

2. PARTSFÖRHÅLLANDEN I BYGGANDET

Följande parter är i allmänhet engagerade i byggandet.

- Statliga myndigheter
- Lokala myndigheter
- Standardiseringsorgan
- Branschorgan
- Konsulter
- Byggherrar beställare
- Entreprenörer
- Leverantörer/importörer
- Tillverkare
- Kontrollorgan, provningsanstalter

Statliga och lokala myndigheter ålägger byggherren ett ansvar genom författningar som gäller generellt och genom beslut i det aktuella byggärendet. Hos flera statliga myndigheter t ex Boverket och arbetarskyddsstyrelsen bedrivs typgodkännandeverksamhet.

Standardiseringsorgan och branschorgan tillhandahåller hjälpmedel för projekteringen i form av t ex svensk standard, AMA och branschregler för vissa slag av produkter. Hos SIS bedrivs en certifieringsverksamhet som innebär kontroll av överensstämmelse med svensk standard.

Konsulter hjälper enligt uppdrag byggherren med projektering, upphandling och kontroll.

Entreprenörer utför byggnadsarbeten på byggherrens uppdrag.

Tillverkare, leverantörer och importörer tillhandahåller material och produkter, ofta direkt till entreprenören men ibland genom byggherren.

Kontrollorgan och provningsanstalt medverkar i typprovning och tillverkningskontroll av material och produkter.

Lokala myndigheter medverkar i kontroll och besiktningar av byggnadsarbetena.

En stor del av svårigheterna att komma tillrätta med missförhållanden inom byggandet beror på de många inblandade parterna och att ansvarsförhållandena dem emellan ofta är för dåligt klarlagda eller reglerade i avtal för det aktuella fallet. Många gånger är köparen eller slutanvändaren en för svag part för att riktigt kunna hävda sina intressen vid förhandlingssituationer med en tyngre och mer erfaren och sakkunnig motpart. Många gånger utnyttjar inte byggherren av ren snålhet konsulter i den utsträckning som skulle vara motiverad.

3. REGELSYSTEMET AVSEENDE MATERIAL, PRODUKTER OCH KONSTRUKTIONER

Det regelsystem som tillämpas i byggandet är sammansatt av:

- a) Lagar, förordningar samt andra författningar utfärdade av riksdag, regering samt olika statliga myndigheter.
- b) Regler som utfärdas av organisationer som inte har myndighetsuppgifter t ex branschorganisationer, standardiseringsorgan samt institut med sakkunskap om särskilda material eller sakfrågor.

I författningar enl a) ovan förekommer hänvisningar till publikationer enligt b).

De författningar som är mest tillämpliga i samband med byggande av bostäder, kontor, vårdanläggningar och industrier och liknande är:

- Plan- och bygglagen, PBL, SFS 1987:10
- Plan- och byggförordningen, SFS 1987:383
- Svensk Byggnorm 1980 utgåva 2, PFS 1983:2 som under hösten 1988 avses bli ersatt av Nybyggnadsföreskrifter, NyB samt Ombyggnadsföreskrifter, OmB.

En del statliga författningar avser krav på egenskaper hos material och produkter, och kan sägas ålägga tillverkare och leverantörer ett ansvar. Ofta beror emellertid tillämpligheten av kraven på det sätt material eller produkter används, varvid ansvaret kommer att åvila byggherren.

I PBL 9 kap 1 § heter det att: " Den som för egen räkning utför eller låter utföra byggnads-, rivnings- eller markarbeten (byggherren) skall se till att arbetena utförs enligt bestämmelserna i denna lag och enligt föreskrift eller beslut som har meddelats med stöd av dessa bestämmelser. Han skall vidare se till att kontroll och provning utförs i tillräcklig omfattning".

Det framgår vidare av förarbetena till PBL bl a propositionen 1985/86:1 att bostadsministern anser att "Det huvudsakliga ansvaret för att byggnaden eller andra anläggningar uppfyller gällande bestämmelser lägges på beställaren".

Mellan konsulter, byggherrar, entreprenörer och leverantörer regleras ansvarsfrågor, garantier och försäkringar genom avtal. Se vidare 6.

Ansvar enligt skadeståndslagen kan utkrävas endast om vårdslöshet föreligger. Skadeståndslagen gäller för såväl enskilda företag som statliga organ. Reglerna är i vissa fall strängare i samband med myndighetsutövning. Därför är det en intressant fråga huruvida typgodkännandeverksamheten är myndighetsutövning eller inte. Olika synpunkter har framförts i den frågan men någon rättspraxis har inte fastslagits.

4. REGLER ANGÅENDE ANSVAR

4.1 Svensk lagstiftning

Det finns ingen svensk lagstiftning speciellt avsedd för produktansvar inom byggområdet. De lagar som i vissa fall kan tillämpas är t ex:

Skadeståndslagen, marknadsföringslagen, köplagen konsumentköpslagen, konsumenttjänstlagen samt viss produktorienterad speciallagstiftning som tex lagen om kemiska produkter.

Det är främst med hjälp av skadeståndslagen som ekonomisk ersättning för följdskador kan utkrävas. De övriga lagarna innebär inte vad man menar med "produktansvar" fullt ut. De reglerar enbart det köprättsliga ansvaret för felet i den sålda varan. Skadeståndslagen förutsätter att oaktsamhet skall kunna påvisas.

Speciallagstiftning som kemikalielagen och t ex boverkets tillämpningsföreskrifter till PBL innehåller ingenting om ekonomisk gottgörelse för skador.

Det är främst i samband med avtal angående tjänster eller leveranser som produktansvarsfrågorna regleras.

Se vidare avsnitt 6.

4.2 Europeiska regler

EG kommissionen har utfärdat rådsdirektiv "Council Directive of 25 July 1985" angående medlemsländernas anpassning av lagar, civilrättsliga regler och administrativa förfaranden avseende ansvar för felaktiga produkter.

Därutöver har kommissionen utarbetat ett utkast till produktsäkerhetsdirektiv (30.03.1988).

I rådsdirektivet förutsätts strikt ansvar för tillverkare, importörer eller distributörer. Ansvar skall dock inte utkrävas för s k utvecklingsskador, d v s sådana som med tillgänglig kunskap inte kunnat förutses - om inte enskilt land för sin del föreskriver sådant ansvar. Tillverkaren skall kunna göra gällande att skadorna inte kunnat förutses, men han måste förmodligen kunna visa att han förfarit med all försiktighet man kan begära. I produktsäkerhets direktivet avses endast person-säkersäkerhet till liv och hälsa.

Varje förekommande risk skall redovisas när en produkt marknadsförs även om risken som sådan är acceptabel.

Certifiering nämns som en möjlighet att intyga att produkter inte skall anses medföra risk för liv och hälsa.

Utvecklingsskador, d v s sådana som beror på bristande tekniska och vetenskapliga grunder innefattas inte.

Där påpekas att leverantören har skyldighet att iaktta alla generella föreskrifter, standarder och allmänt vedertagna regler för liv och hälsa. Detta är ett starkt skäl för typgodkännande eftersom många leverantörer inte har praktiska möjligheter att hålla sig så väl informerade som skulle behövas.

4.3 Förslag till svensk produktsäkerhetslag

I regeringens proposition 1988/89:23 ges förslag till en produktsäkerhetslag med ändamål att motverka att varor och tjänster som redan finns på marknaden orsakar skada på person eller egendom. I huvudsak avses varor och tjänster som näringsidkare tillhandahåller konsumenter. Enligt den allmänna motiveringen till lagens tillämpningsområde skall även byggnadselement och uppförande av byggnad innefattas.

Enligt lagförslaget kan en näringsidkare åläggas:

- lämna säkerhetsinformation
- säljförbud
- lämna varningsinformation
- återkallelse

Föreläggande om återkallelse får inte meddelas om inte framställan därom sker innan tio år förflutit sedan varan eller tjänsten tillhandahölls. För varningsinformation anges ingen preskriptionsfrist.

Om åläggande, t ex om återkallelse, inte kan meddelas någon näringsidkare som förmår genomföra åtgärden skall tillsynsmyndighet lämna varningsinformation.

Lagen gör det möjligt att vidta åtgärder i fråga om farliga produkter som redan kommit ut på marknaden men den torde också få betydelse vid tillverkares och näringsidkares tillhandahållande av varor eller tjänster.

Ett antal näringslivsorganisationer har i sina remissvar påpekat möjligheterna att ersätta den

föreslagna lagen med försäkringsförfaranden. Försäkringar måste i varje fall utformas och anpassas för att täcka konsekvenserna av lagens tillämpning.

Den föreslagna produktsäkerhetslagen kan innebära att leverantören måste ta tillbaka varan och lämna ersättning för den. Lagen stödjer emellertid inte anspråk på ersättning för följdskador. Sådana kommer möjligen att regleras i en kommande produktansvarslag.

Det utmärkande för lagförslaget är att det enbart handlar om produkter som medför risk för skada på person och egendom. Däremot sägs ingenting om produkter som har orsakat skada. Sådana förhållanden kommer möjligen att regleras i en produktansvarslag. Se nedan.

4.4 Utredning angående produktansvarslag

Redan 1979 lade produktansvarskommitten fram ett förslag till produktansvarslag (SOU 1979:79).

Betänkandet har vilat i avvaktan på utvecklingen inom EG. Se 4.2. I utredningen föreslås strikt ansvar för skador orsakade av felaktiga produkter i likhet med EG:s rådsdirektiv.

I anknytning till förslaget har uttalanden antytt att man inom justitiedepartementet övervägt strängare regler än EG-direktivet bl a avseende utvecklingsskador.

Industriförbundet och Grossistförbundet har därför i en gemensam skrivelse till regeringen 1987-03-26 påpekat att sådana regler allvarligt riskerar att hämma produktutvecklingen. Särskilt små och medelstora företag skulle avhållas från att satsa på nya produkter.

I dessa sammanhang visar man också ofta på förhållanden i USA där produktansvarslagstiftningen åstadkommit många absurda effekter, men även en del positivt. Se "USA i byggerspektiv", Adolf Stern.

5. GODKÄNNANDE OCH CERTIFIERINGSSYSTEM

Godkännande och certifieringsverksamhet med anknytning till byggområdet förekommer i Sverige utöver hos Boverket (tidigare planverket) på flera andra håll dels i anslutning till myndigheter men också hos andra organisationer.

Arbetarskyddsstyrelsen utfärdar typgodkännande med avseende på arbetarskydd av produkter för vilka typgodkännande är obligatoriskt. SEMKO utför officiell provning och kontroll av elektrisk material. Statens provningsanstalt utfärdar typgodkännanden på eldstadsområdet. Svenska Vatten- och Avloppsverksföreningen typgodkänner produkter för va-installationer i mark.

Flera olika kontrollorgan finns som medverkar i den fortlöpande kontrollen av att tillverkade produkter överensstämmer med fastställda och godkända specifikationer.

Produkters överensstämmelse med svensk standard granskas och provas fortlöpande av SIS-certifieringsavdelning.

Den internationella standardiseringsorganisationen ISO har utfärdat standarder avseende kontroll och certifiering som också fastställts som svensk standard. SIS medverkar också i den europeiska standardiseringsorganisationen CEN.

EG har utarbetat ett förslag till direktiv angående godkännande och certifieringsverksamhet. I dessa nämns UEAtc som exempel på europeiskt samarbetsorgan för godkännande med giltighet över gränserna. Boverket är observerande medlem i UEAtc.

6. FÖREKOMMANDE ANSVARSÅTAGANDEN, GARANTIER OCH FÖRSÄKRINGAR

6.1 Konsultavtal

Kontrakt mellan byggherren och konsulten kan upprättas enligt "Allmänna bestämmelser för konsultuppdrag" ABK 87 som framtagits genom förhandlingar mellan företrädare för beställare och konsulter. Däri regleras konsultens ansvar för skada som har vållats genom fel eller försummelse t ex genom att föreskriva ett felaktigt material eller att utnyttja ett material på felaktigt sätt.

Skadeståndsskyldigheten begränsas till ett belopp som anges i kontraktshandlingarna. Dessutom begränsas det till samma tid som garantitiden för entreprenaden. Se 6.2.

Konsultens ansvar överensstämmer med allmänna skadeståndsrättsliga grunder. Det är inte ett strikt ansvar utan förutsätter fel eller försummelse. Konsultens ansvar kan i kontraktet förutsättas täckt av ansvarsförsäkring till betryggande belopp.

6.2 Entreprenadavtal

Mellan beställare och entreprenörer tecknas kontrakt enligt "Allmänna bestämmelser", AB för ifrågavarande slag av entreprenad utarbetade av Svenska Teknologföreningens Kontraktskommitté.

Enligt AB skall brist eller fel som framträder under garantitiden, oftast 2 år, avhjälpas av entreprenören.

Endast i den mån brist eller fel visas bero på grov vårdslöshet ansvarar entreprenören längre än garantitiden.

6.3 Leveransbestämmelser

För leverans av material från tillverkare eller leverantör till entreprenör tillämpas "Allmänna bestämmelser för leveranser av byggmaterial", ABM 75 utarbetade av företrädare för entreprenörer och leverantörer.

Enligt ABM skall säljaren avhjälpa fel eller brist eller leverera nytt gods i stället för felaktigt. Följdsador ansvarar säljaren för intill 10% av köpesumman såvida parterna ej har överenskommit om annat maximibelopp.

Säljarens ansvar för fel eller brist sträcker sig inte längre än två år från leveransdagen.

6.4 Frivilliga garantiåtaganden

I gällande regelsystem är således ansvaret begränsat till tämligen kort tid om inte skadeståndslagen och grov vårdslöshet kan åberopas.

Flera grupper av leverantörer åtar sig emellertid mer vittgående garantier täckta med försäkringar.

6.5 Kommande regler

Enligt utfärdade och föreslagna EG-direktiv samt enligt föreslagen svensk produktsäkerhetslag och produktansvarslag skärps ansvaret för tillverkare och leverantörer. De får ett mer strikt ansvar och under längre tid. Även om utvecklingsskador undantas, kan såväl tillverkare som leverantörer bli skyldiga att påvisa att de förfarit med all tillbörlig aktsamhet.

6.6 Myndighetsverksamhet

Olika tillsynsmyndigheters verksamhet syftar till att öka medborgarnas skydd. Det innebär emellertid inte någon form av garanti. När skadefall inträffar är det enbart om skadeståndslagen är tillämplig som ekonomisk ersättning kan utkrävas av myndigheter t ex byggnadsnämnd.

Vid allvarliga och omfattande missförhållanden finns exempel på att staten medverkat till att lindra skadeverkningarna för de drabbade t ex av radonhus, golvspackel samt fukt och mögelskador.

6.7 Typgodkännandeverksamhet

Planverkets och nuvarande Boverkets typgodkännandeverksamhet innebär inte heller något garantisystem i så måtto att ekonomisk ersättning kan utgå om en typgodkänd produkt visar sig dåligt ändamålsenlig. Även i fråga om typgodkännandeverksamheten är man beroende av skadeståndslagens tillämplighet för att få ekonomisk ersättning.

Mot bakgrund av förekommande och föreslagen lagstiftning samt det frivilliga regelsystem som tillämpas kan det ifrågasättas om man genom ett typgodkännandesystem tillför någon ytterligare säkerhet för byggherren eller nyttjare.

Typgodkännandeförfarandet har emellertid sitt värde när det gäller att med hjälp av allmänt accepterade metoder verifiera att ett material har de egenskaper som förväntas.

I de fall bedömningar måste göras av risker med användande av nya okända material beror det i så hög grad på det sätt de används att det är svårt för andra än de som medverkar i det aktuella byggobjektet att göra en värdering. Typgodkännande kan i sådana fall vara av värde vid bedömningen under förutsättning att typgodkännandehandlingarna ger en god sammanfattning av vad som är känt och utrett och vad som inte kunnat klarläggas. Mycket höga krav måste ställas på informationens saklighet och vetenskapliga korrekthet.

Förslaget till ny produktsäkerhetslag kan innebära att tillverkare eller leverantörer får vidkännas avsevärda kostnader för t ex återkallande av en produkt som anses medföra risker för person- eller egendomsskada, medan slutanvändarna ändå inte får täckning för alla följdskador som uppstått.

Ett garanti- och försäkringssystem knutet till typgodkännandeverksamheten kunde vara av värde såväl för tillverkare och leverantörer som för slutanvändare.

Genom en försäkringskonstruktion skulle man kunna få till stånd en fördelning av riskerna vid utvecklingen av nya material och produkter.

Typgodkännandeverksamheten har ju samma ändamål som regeringens förslag till ny produktsäkerhetslag nämligen att motverka att material och konstruktioner orsakar skador på person eller egendom. Lagförslaget 3 § bör därför innebära att lagen ej skall vara tillämplig på typgodkända produkter.

Detta innebär ett starkt motiv för tillverkare och leverantörer att låta typgodkänna sina produkter samtidigt som det medför ett mycket stort ansvar för typgodkännandeverksamheten.

Ett typgodkännande med tillhörande handlingar som beskriver produkternas hantering och användande kan i sig själv utgöra sådan säkerhetsinformation eller varningsinformation som avses i lagförslaget. Det kan tänkas att man med stöd av en produktsäkerhetslag skulle kunna ålägga näringsidkare att lämna information om vissa typer av produkter i form av typgodkännande. Detta skulle således kunna bli ett sätt att införa obligatoriska typgodkännanden.

Typgodkännande kan alltså begränsa näringsidkarnas risk att dras in i förhandlingar som avses föregå föreläggande om varnings- eller säkerhetsinformation och som i sig själv kan bli kostsamma och tidsödande. Om det emellertid skulle uppstå verkliga skadefall och inte bara en förment risk kan typgodkännandet behöva omprövas.

6.8 Försäkringar

I de avtal som tecknas mellan de olika parterna i byggandet är det vanligt att man förutsätter att ansvarsåtaganden skall täckas genom försäkringar.

Byggherrens och entreprenörernas ansvar enligt miljöskadelagen brukar täckas av en "byggherreansvarsförsäkring".

Det är emellertid inte alltid som produktansvar täcks av försäkringar vilket är önskvärt då det gäller material som innebär stora risker om de är felaktiga.

Det bör observeras att försäkringarna har en begränsad giltighetstid om inte beställaren själv övertar och vidmakthåller dem.

Efter entreprenadtiden tecknar beställaren vanligen en egen fastighets- eller företagsförsäkring.

Ansvarsförsäkringar tecknas för att täcka ansvar enligt skadeståndslagen.

6.9 AB Bostadsgaranti

För statligt belånade gruppbyggda småhus gäller en tio-årig garanti genom AB Bostadsgaranti som i sin tur har en återförsäkring hos ett konsortium av flera försäkringsbolag. Genom en ansvarsutfästelse ges köpare ett ekonomiskt skydd mot väsentliga brister och fel som upptäcks och anmäls efter garantitiden men inom tio år från slutbesiktning. För varje fel eller brist gäller en självrisk. Därutöver förutsätts att kontroll och besiktning upphandlas och genomförs på sätt som AB Bostadsgaranti kan godkänna.

6.10 National House-Building Council, NHBC

I Storbritannien, UK, har NHBC växt fram ur en verksamhet som startade redan på 1930-talet.

Det nuvarande NHBC är en organisation med inflytande från bl a entreprenören, kommunförbund, fack-

från bl a entreprenören, kommunförbund, fackföreningar, konsumentintressen, konsulter och staten. Ordföranden utses av motsvarigheten till vår bostadsminister.

Byggare av bostäder, såväl småhus som flerfamiljshus, kan bli medlemmar av NHBC samt bli förtecknade i NHBC:s register.

Verksamheten leds av ett råd med hjälp av verkställande och handläggande kommittéer. Inom alla kommittéer medverkar en statlig representant för Department of Environment.

Anslutning till NHBC är frivillig, men i praktiken är det svårt att få bostadslån om inte byggprojektet är försäkrat i NHBC. Så gott som allt bostadsbyggande i England och Wales sker numera under medverkan av NHBC.

NHBC erbjuder ett skydd för konsumenterna i form av

- en produktionsgaranti som träder i kraft om entreprenören t ex p g a konkurs inte kan fullfölja sitt åtagande
- ett skydd för vissa typer av byggsador och vissa typer av fel.

Skyddet är således mycket likt det Bostadsgaranti AB erbjuder i Sverige.

Genom NHBC sker utöver en registrering av seriösa entreprenörer, även en teknisk och ekonomisk kontroll av NHBC:s inspektörer. Kontrollen omfattar såväl konstruktionskontroll som utförandekontroll på byggplatsen.

Det är inte alla typer av skador som ersätts av NHBC, men området vidgas successivt. NHBC har också av överskottsmedel från verksamheten bildat en fond för "ex gratia ersättningar" d v s som kan utgå även om fallet inte innefattas i försäkringsavtalet.

6.11 British Board of Agreement, BBA

BBA är knutet till det brittiska byggforskningsinstitutet BRE, och är medlem av den europeiska organisationen UEAtc. De "agréments" som utfärdas är bedömningar av produkter som medför att dessa accepteras av de lokala byggmyndigheterna trots avsaknad av tvingande regler. En förutsättning för agrément är att produkten uppfyller gällande statliga byggbestämmelser.

BBA tar på sig ett ansvar för riktigheten i de uppgifter man lämnar. Några skadeståndskrav lär emellertid inte ha förekommit.

Styrelsen i BBA utses av staten och skadeståndsanspråk avses täckas av statliga medel. Man har emellertid inlett ett samarbete med försäkringsbolag som skall försäkra "garantin".

BBA utför laboratorieprovningar, byggplatsbesök och inspektioner hos tillverkare.

6.12 Frankrike

I Frankrike skall allt byggande ske under strikt ansvar och med ett obligatoriskt försäkringssystem som kan hålla slutanvändarna skadeslösa under 10 år från slutbesiktning. Även fabrikstillverkade produkter som är specialtillverkade för ett aktuellt byggobjekt skall ha samma garantier och försäkringar.

7. ÖVERVÄGANDEN ANGÅENDE PLANVERKETS TYPGODKÄNNANDEVERKSAMHET

Organisationskommittén för ett nytt plan- och bostadsverk föreslog i sitt betänkande, SOU 1987:48, att typgodkännandeverksamheten skulle bedrivas i ett nybildat organ fristående från det nya verket och med näringslivet som delägare tillsammans med staten. Förslaget var emellertid otillräckligt underbyggt och genomtänkt och rönt stark kritik.

För olika slag av material och produkter finns och uppstår behov av särskilda produktregler med detaljerade bestämmelser om egenskaper och sätt för beräkning och provning. Efterfrågan av sådana regler kommer från såväl myndighet som näringsliv. Ofta är det genom typgodkännandeverksamheten som behoven konstateras.

I dagens läge finns ett flertal produktregler av varierande karaktär t ex:

- o utarbetade och fastställda av planverket som typgodkännanderegler ingående i planverkets författningssamling
- o utarbetade av branschorgan och typgodkända av planverket
- o fastställda som svensk standard och hänvisade till i Svensk Byggnorm.

Planverkets typgodkännanderegler utarbetades i regel under medverkan av typgodkännandeverksamheten och med tillvaratagande av erfarenheterna därifrån. Utveckling av detaljerade bestämmelser för material och produkter hör således nära samman med en typgodkännandeverksamhet.

Många fördelar kan uppnås om ansvar för detaljbestämmelser och typgodkännandeverksamhet läggs på en organisation med närmare anknytning till näringslivet. Det bör emellertid inte tillskapas någon helt ny organisation. Byggstandardiseringen, BST, SIS-certifieringsavdelning och övriga standardiseringsorgan bör efter smärre anpassningar av organisation och arbetsrutiner kunna tilldelas ansvar för utveckling av detaljerade byggbestämmelser samt att ombesörja en godkännandeverksamhet med avseende på dessa bestämmelser. Ett nytt organ skulle emellertid kunna få i uppgift att underlätta samarbetet mellan de som redan finns, inte minst avseende internationella aspekter.

Man bör emellertid räkna med att för säregna produkter för vilka detaljerade regler ännu inte har

utvecklats och kanske inte heller rimligtvis kan förväntas, skall tillverkare eller importör kunna fråga den statliga myndigheten och få besked om produktens överensstämmelse med tillämpliga författningar. Det kommer också att finnas ett behov av ställningstagande för produkter som avviker från fastställda produktregler men som av myndigheten kan verifieras att de ändå överensstämmer med de övergripande avsikterna med byggnadslagsstiftningen och gällande författningar.

8. FÖRSLAG

8.1 Typgodkännandeverksamhetens utformning

Hur ett garanti- och försäkringssystem kan utformas beror i väsentlig grad på i vilka former typgodkännandeverksamheten skall bedrivas. Se avsnitt 7.

För en statlig verksamhet är det inte nödvändigt med försäkringstäckning eller att bilda någon fond för utbetalning av ersättningen varken om det rör sig om skadestånd enligt skadeståndslagen eller ersättning för produkter som inte uppfyllt rimliga förväntningar.

Om verksamheten skall bedrivas i en från staten fristående stiftelse eller liknande måste ersättningsanspråk t ex med tillämpning av skadeståndslagen säkerställas med hjälp av fonderade medel och en försäkringslösning.

En typgodkännandeverksamhet avseende material, produkter och konstruktioner har ett berättigande även och inte minst mot bakgrund av nya och föreslagna lagar och regler inom Sverige och Europa. Men verksamheten bör kombineras med garantier och försäkringar för såväl slutanvändarna som leverantörerna. Båda kategorierna kan drabbas ekonomiskt om oförutsedda fel uppstår.

Principerna för verksamheten och försäkringens utformning skulle kunna hämtas från Frankrike. Se SIB meddelande M 83:28 av Jens Knocke, eller från Storbritanniens BBA eller NHBC. Se SIB meddelande M 85:4 av samme författare. Men vi kan även använda en närmare förebild från AB Bostadsgarantis ansvarsåtaganden för statligt belånade grupphus.

Redan idag förekommer för vissa produktgrupper garantier täckta av försäkringar. Takentreprenörsföreningen inom Sveriges Byggmästareförbund har således i samband med Hansa Företag utformat ett 10-årigt garantisystem. Även andra enskilda företag t ex materialleverantörer och tillverkare har i samarbete med olika försäkringsbolag utformat försäkringssystem som täcker långvariga (10-åriga) garantier. Det förefaller vara den enklaste lösningen organisatoriskt och resursmässigt att knyta an till det sätt takentreprenörerna och en del enskilda företag har löst sina försäkrings frågor. Åtminstone inledningsvis bör försäkringarna handhas av etablerade försäkringsbolag.

Representanter för försäkringsbolag har framhållit att man är rädd för att riskfördelningen inte

skall få tillräcklig spridning. Det kan tänkas att det bara är mycket äventyrliga produkter som man önskar försäkra. Dessa farhågor kan emellertid elimineras genom att man som förutsättning för typgodkännande av alla produkter för vilka det saknas allmänt accepterade produktregler ställer krav på försäkring. Att döma av erfarenheter från planverkets tidigare typgodkännandeverksamhet utgör denna grupp produkter en mycket diversifierad och talrik skara produkter.

För produkter som har produktregler bör en försäkring vara frivillig. Den kan ändå vara attraktiv för både köpare och säljare inte minst ur marknadsföringssynpunkt.

8.2 Utformning och omfattning av typgodkännande

Eftersom försäkringarna ingalunda kan tillhållas gratis och eftersom det skulle vara olämpligt att utveckla ett sätt att försäkra bort sitt yrkeskunnande bör försäkringarna avse sådana förhållanden som med teknikens rådande nivå är svåra att analysera. Man bör först utnyttja all tillgänglig kunskap innan man griper till försäkringar.

Att säkerställa att en produkt överensstämmer med sin specifikation eller med ett typprovat exemplar bör liksom tidigare i första hand säkerställas genom en ändamålsenlig och sakkunnig tillverkningskontroll eller typefterkontroll. Denna kan emellertid kompletteras av garantier och försäkringar mot "måndagsexemplar" som trots kontrollen kan slinka igenom.

För en produkt som är avsedd att användas på ett speciellt sätt bör man kunna analysera vilka krav som bör ställas beträffande egenskaper och funktioner. Dessa krav kan vara ställda av staten och framgå av författningar. De kan också ställas i standard eller branschregler av olika slag.

I de fall kraven är relaterade till preciserade provningsmetoder och kriterier kan en överensstämmelse med kraven lätt verifieras. I många fall är emellertid kraven uttryckta i mer generella termer vilket innebär tolkningsproblem varvid avsaknaden av allmänt överenskomna provningsmetoder kan göra bedömningarna mycket osäkra och svävande.

Än värre är det om ingen egentligen förutsett att det finns anledning att ställa vissa krav.

Av naturliga och praktiska skäl måste ett typgodkännande eller en certifiering ha sina begräns-

ningar vad gäller innebörd och omfattning.

För att godkännandet eller certifieringen inte skall misstolkas eller åberopas felaktigt bör det av bevis eller certifikat tydligt framgå i vilka avseenden och för vilka ändamål materialet eller produkten är provad och bedömd. Det bör också framgå vilken säkerhet man får för att levererad produkt överensstämmer med de som typprovats.

Ett godkännandebevis bör således innehålla en hänvisning till bestämmelser som är tillämpliga för produktens användning samt till handlingar som beskriver avsett användningssätt samt instruktioner för handhavande och montering. Därutöver bör beviset innehålla följande beskrivning angående produktens bedömning:

- A. För den aktuella produkten, använd på beskrivet sätt gäller följande författningar och andra regler:

PBL.... NyB.... SS....

- B. Produkten är typprovad med avseende på följande regler:

SS....

- C. Produkten och dess avsedda användning är genom beräkningar och överväganden av sakkunniga enligt förteckning bedömd uppfylla följande regler:

NyB....

- D. Eftersom fastställda eller allmänt accepterade provnings- och bedömningsmetoder saknas, har produkten inte kunnat bedömas med avseende på följande regler:

PBL....

Ingenting har emellertid framkommit som ifrågasätter produktens funktion i överensstämmelse med reglerna vid en användning enligt tillhörande handlingar.

- E. Följande säkerhet lämnas:

Att levererade produkter beträffande egenskaper och funktioner överensstämmer med de som är typprovade enligt B eller bedömda enligt C, samt att de har till-

fredställande egenskaper avseende regler enligt D och inte skall vålla skada på person eller egendom, säkerställs genom:

- a) Tillverkningskontroll under medverkan av
- b) Garanti och försäkring under tio år enligt följande

Under förutsättning att checklistor upprättas för olika produktslag kan beslut i avsnitt A och B delegeras till enskild tjänsteman.

Beslut i avsnitt C och D bör fattas av tjänsteman i chefsställning som ansvarar för att sakkunniga med erforderlig kompetens har medverkat i utredningen. De sakkunniga behöver inte vara knutna till myndigheten utan kan med fördel vara anställda vid t ex forskningsinstitution.

Fastställande av checklistan enligt A) samt beslut i försäkringsfrågor bör ske under medverkan av representant från försäkringsbolagen.

8.3 Garantiåtagandets utformning

Garantiåtagandena bör utformas så att de verkligen ger en reell säkerhet för slutanvändaren vilket innebär att alla följdskador som orsakas av den felaktiga produkten måste ersättas. Beträffande självrisk är det naturligt att försäkringstagaren d v s producenten skall stå för den enligt överenskommelse med sitt försäkringsbolag. Ett skydd mot okynnesanmälningar måste emellertid finnas och det måste rimligen vara så stort att det täcker besiktningskostnaderna.

Det är en fördel om garantiåtagandena åtminstone inom varje särskild grupp av likartade produkter utformas på ett likartat sätt så att köparna har lätt att jämföra olika erbjudanden och så att konkurrensen så långt som möjligt sker med likartade förutsättningar.

Boverket bör därför i samråd med försäkringsbolagen fastställa mallar för olika typer av produkter. I samband med varje enskilt ärende granskas sedan garantiutfästelserna av Boverket tillsammans med den tekniska granskningen.

Garantiåtagandet bör utformas på följande sätt:

1. GARANTINS OMFATTNING

- 1.1 Under tio år från slutbesiktningdagen lämnar NN AB garanti för att produkten och den konstruktion som den ingår i skall fungera på tillfredsställande sätt i överensstämmelse med vad man har anledning att förvänta av konstruktioner av liknande slag.
- 1.2 Garantin omfattar åtgärdande av eller ekonomisk gottgörelse för personskada samt skada på byggnad eller egendom. Den omfattar även produktionsbortfall eller förlorade hyresintäkter.
- 1.3 Garantin omfattar också utredningskostnader och rättegångskostnader som innehavaren haft efter anmälan av felet.

2. FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR GARANTINS GILTIGHET

- 2.1 Produkten skall ha använts i överensstämmelse med typgodkännandebevis och tillhörande handlingar. Montering skall ha skett i överensstämmelse med tillhörande handlingar och under sådan kontroll som där föreskrivs.

3. GARANTIN OMFATTAR INTE

- 3.1 Skada som kan påvisas är orsakad av annan produkt än sådana som beskrivs i typgodkännandebeviset och tillhörande handlingar.
- 3.2 Skada som ersätts genom andra försäkringsformer.
- 3.3 Skador som uppenbart beror på åverkan eller felaktigt brukande eller vanvård.

4. SJÄLVRISK OCH ANMÄLNINGSavgIFT

- 4.1 För innehavaren gäller ingen självrisk. Däremot utgår en anmälningsavgift på 5.000:- som återfås om anmälan visar sig befogad.

5. SKADEREGLERING

- 5.1 Garantiinnehavare skall anmäla skada till Försäkringsbolaget och samtidigt inbetala anmälningsavgift.
- 5.2 Försäkringsbolaget låter besiktiga skadan. Om den är ersättningsberättigad återbetalas anmälningsavgiften samt överenskommes med innehavaren om skadans avhjälpande.

6. TVIST

- 6.1 Tvist avgörs av domstol.

7. FÖRSÄKRING

- 7.1 Garantin skall vara försäkrad i försäkringsbolag som även skall underteckna garantiförbindelsen.
- 7.2 Försäkringspremien för hela garantitiden erläggs av NN AB.
- 7.3 Försäkringsvillkor i övrigt överenskommes mellan NN AB och försäkringsbolaget.

9.1 Förteckning över organisation som kontaktats och som lämnat synpunkter och underlag

Bostadsdepartementet
Justitiedepartementet
Utrikesdepartementets handelsavdelning
Planverket
Boverket
Konsumentverket
Statens provningsanstalt
Byggentreprenörerna
Industriförbundets byggmaterielgrupp
Sveriges plastförbund
SIS-cert
BST
Byggforskningsinstitutet
Bostadsgaranti AB
SNIRI
Svensk Byggtjänst
SABO
Takentreprenörföreningen
Svenska Platon AB
Hansa Företag
Protan Sverige AB
Korrugal AB
Folksam
Skandia
Byggkontakten AB
Hörnstens AB
Försäkringsbolagens Byggreparations
Kommitté
Försäkringsbolagens Service AB

9.2 Litteraturförteckning

Betänkandet Provning och kontroll i internationell samverkan SOU 1988:6
Miljöskadelagen SFS 1986:225
Plan- och bygglagen, PBL SFS 1987:10
Proposition 1985/86:1
Plan- och byggförordningen SFS 1987:383
Svensk Byggnorm PFS 1983:2
Manus till NyB 1988
Allmänna regler för typgodkännande och tillverkningskontroll PFS 1980:2
Skadeståndslagen SFS

- Produktsäkerhetslag SOU 1987:24
- Regeringens proposition 1988/89:23
- Produktansvarskommitténs betänkande SOU 1979:79
- Köplagen SFS 1905:38
- Konsumentköplagen SFS 1973:877
- Marknadsföringslagen SFS 1975:1418
- Konsumenttjänstlagen SFS 1985:716
- Lagen om kemiska produkter SFS 1985:426
- Industriförbundet, Handelspolitisk tidskrift nr 2
1987
- Industriförbundets och grossistförbundets
skrivelse till regeringen ang lagstiftning om
produktansvar 1987-03-26
- EEC 85/374 Council Directive of 25 July 1985
angående produktansvar (liability for defective
products)
- EG kommissionens utkast till produktsäkerhets-
direktiv 30.3.1988 med Industriförbundets
yttrande 1988-09-06
- CEN-UEAtc resolution
- AB 72. Allmänna bestämmelser för byggnads-,
anläggnings- och installationsentreprenader
- ABK 87. Allmänna bestämmelser för arkitekt- och
ingenjörsvärksamhet
- ABS 80. Allmänna bestämmelser för småhusentreprenader
- ABM 75. Allmänna bestämmelser för leveranser av
byggmaterial
- ABM 75 Kommentarer
- AFU 83. Allmänna bestämmelser för underentreprenader
- Pedersen, Jens, "Vad säger lagen om skador när man
bygger", Husbyggaren nr 7 1987
- Ahlberg, Jan, "System Platon", Byggvarunytt nr 3
1987

Förlängda garantitider och funktionsförsäkring
SABO Byggnheterna nr 37 1987

Stern, Adolf, "USA i Byggperspektiv", Byggdok
Exportservice nr 24 1987

Knocke, Jens 1985, "Engelska byggproducenters
ansvar efter slutbesiktning - lagar, regler,
försäkringssystem", SIB meddelande M85:4

Knocke, Jens, "Byggfel och produktansvar"
Väg- och vattenbyggaren nr 3 1984

Knocke, Jens, 1983, "Försäkring av husbyggnads-
garantier - det franska systemets principer",
SIB meddelande M83:28

Atkinson, Georg, "Kvalitetssäkring i Storbritta-
nien", Byggvarunytt nr 4 1984

Ahlberg, Jan, 1984, "Fordringar, kontroll och
provning", Handboken BYGG kapitel MOI Libers
Förlag

Svensk Byggtjänsts årligt uppdaterade publika-
tionsserie: Godkännande och kontroll inom bygg-
branschen.

**Denna rapport hänför sig till forskningsanslag 810449-4
från Statens råd för byggnadsforskning till Statens
planverk/Boverket, Stockholm.**

R59: 1989

ISBN 91-540-5050-2

Statens råd för byggnadsforskning, Stockholm

Art.nr: 6709059

Abonnemangsgrupp:

W. Installationer

Z. Konstruktioner och material

Distribution:

Svensk Byggtjänst

171 88 Solna

Cirkapris: 37 kr exkl moms